STUDIUM MANUSKRYPTÓW NOWEGO TESTAMENTU

„Studium Manuskryptów i tłumaczeń Nowego Testamentu"
Jimm Parkinson, 1970.

Od Redakcji:

Niniejsze opracowanie jest tłumaczeniem pierwszego rozdziału pracy br. J. Parkinsona z USA na temat „Studium Manuskryptów i Tłumaczeń Nowego Testamentu" (New Testament Manuscript and Translation Study, 1970). Praca ta zawiera następujące trzy rozdziały:

1. Oryginalne lekcje Nowego Testamentu (Oryginal Readings of the New Testament)
2. Poprawione tłumaczenia NT (Improved Translations of the New Testament)
3. Porównanie dokładności angielskich tłumaczeń NT (Comparative Accuracies of English Versions of the New Testament)

Oczywiście ze względu na specyfikę językową na gruncie polskim interesujący jest jedynie pierwszy rozdział tej pracy, gdyż dwa pozostałe analizują błędy angielskich tłumaczeń NT i analogiczna praca musiałaby polegać nie na tłumaczeniu opracowania br. J. Parkinsona, ale na opracowaniu podobnej analizy dla polskich tłumaczeń.

Inspiracją dla powstania tej pracy, zarówno w oryginale jak i tłumaczeniu jest istotny rozwój wiedzy biblistycznej w ostatnim czasie. Nowe odkrycia i publikacje sprawiają, że wiedza sprzed stu lat jest już dzisiaj niewystarczająca, a nawet często nieaktualna. Posiadany przez nas wykaz „Nieprawdziwe Ustępy Nowego Testamentu" (Spis Tematów Biblijnych) jest niekompletny (zawiera ok. 100 miejsc w porównaniu do ok. 200 w tym opracowaniu), nie daje możliwości sprawdzenia, które z manuskryptów potwierdzają proponowaną zmianę, a w niektórych miejscach jest nieaktualny w świetle najnowszych odkryć. Niemniej jednak, ponieważ praca br. Parkinsona oparta jest głównie na opracowaniach krytycznych Alanda, a wykaz ze Spisu Tematów Biblijnych, jak można przypuszczać, na wydanym przez Tischendorfa greckim NT, uwzględniającym głównie zmiany wynikające ze studiów nad Kodeksem Synaickim, uznaliśmy za celowe dodać do niniejszego opracowania Listę D. Zawiera ona te wersety z wykazu w Spisie Tematów Biblijnych, które nie występują na listach A, B i C, a w stosunku do których, w oparciu o posiadane przez nas źródła, można mieć uzasadnione wątpliwości czy znajdowały się w oryginalnych zapisach natchnionych ksiąg NT. Mamy nadzieję, że niniejsze tłumaczenie pracy br. Parkinsona wraz z wyżej wspomnianym dodatkiem przyczyni się do lepszego poznania Pisma Świętego i utwierdzi naszą wiarę w niomylność natchnionego Słowa Bożego, abyśmy, tak jak Berianie, zasłużyli sobie na pochwałę Apostoła Pawła:

„A cić byli zacniejsi (...) na każdy dzień rozsądzając Pisma, jeśliby się tak miało"
Dzieje Ap. 17:11.

Oryginalne lekcje Nowego Testamentu

Do niektórych fragmentów Nowego Testamentu, z winy przepisywaczy, zakradły się istotne błędy zanim Biblia została przetłumaczona na język angielski* w XVI i XVII wieku. Niniejsze opracowanie przywraca czystość natchnionego słowa w odniesieniu do angielskiego tłumaczenia Nowego Testamentu Authorized Version (King James, 1611)**. Odkrycia i publikacje starożytnych rękopisów biblijnych w ciągu ostatnich 125 lat sprawiły, że nasza wiedza na temat oryginalnego tekstu Biblii jest znacznie szersza. Wielkie osiągnięcia Tischendorfa i Tragellesa utorowały drogę dla bardzo dobrych krytycznych wydań Nowego Testamentu przez Westcotta i Horta (1881) oraz Nestlego (1898). Nieco późniejsze publikacje papirusów Chester Betty (począwszy od 1930) oraz Bodmer (począwszy od 1956) pozwoliły na dalsze, istotne udoskonalenie tekstu greckiego. Te i wiele innych starożytnych rękopisów greckich i wczesnych tłumaczeń były pilnie porównywane i oceniane w celu przygotowania tego opracowania. Na trzech poniższych listach znajdują się poprawki wnoszące istotne zmiany do rozumienia tekstu lub kontekstu bez uwzględnienia ich teologicznego znaczenia (nie ma tu poprawek wynikających z błędnego tłumaczenia). Stopień pewności poczynionych poprawek waha się od rzeczywiście pewnych (Lista A) do jeszcze nieokreślonych (Lista C). Tym, którzy będą chcieli nanieść te poprawki na tekst swojej Biblii doradzamy, aby zmiany z Listy A zaznaczyli długopisem, z Listy B - ołówkiem, a z Listy C - ołówkiem w nawiasach. (Kolumna z prawej strony list odnosi się do świadectw poszczególnych manuskryptów i odsyła zainteresowanych czytelników do Wykazu Manuskryptów zamieszczonego na końcu opracowania - przyp.tłum.)

Przykład 1. Prawdopodobny sposób odczytania Mat 5:44 (prawdopodobny, ponieważ znajduje się na Liście B) jest następujący: „Aleć ja wam powiadam: Miłujcie nieprzyjacioły wasze i módlcie się za tymi, którzy prześladują was." zamiast: „Aleć ja wam powiadam: Miłujcie nieprzyjacioły wasze; błogosławcie tym, którzy was przeklinają; dobrze czyńcie tym, którzy was mają w nienawiści, i módlcie się za tymi, którzy wam złość wyrządzają i prześladują was."

Przykład 2. Mat 6:13 na pewno należy odczytać (na pewno, bo znajdujemy tèn werset na Liście A): „I nie wwódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego" (i nic więcej).

W Mat 5:44 poprawka wnosi stosunkowo niewielką zmianę, ponieważ Łuk 6:27-28 i tak dopełnia ten werset. W Mat 6:13 natomiast dodatek „albowiem twoje jest królestwo..." stoi w sprzeczności z „Przyjdź królestwo twoje..." z Mat 6:10. (Podobnie wiele innych poprawek wpłynie na większą zrozumiałość tekstu jak to ma miejsce w Mat 6:13).

* Uwagi te można również zastosować do polskich renesansowych przekładów Nowego Testamentu, w tym do Biblii Gdańskiej, na której oparto niniejsze opracowanie w języku polskim (przyp.tłum.).

** W polskim tłumaczeniu niniejszego opracowania wszystkie uwagi odnoszą się do Biblii Gdańskiej (przyp. tłum.).

Lista A (poprawki pewne)

Mat	6:4,6,18	– jawnie	SBDN35/wle
	6:13	– albowiem Twoje...Amen	SBDN35N"/wle
	18:11	– cały werset	SB/Dwks
	19:17	+ Przecz mnie **pytasz** o dobro? Jeden jest dobry; a jeśli chcesz...	SBD/Cwks
	20:7	– a co będzie sprawiedliwego, weźmiecie	SBDN35/Cwsz
	20:22-23	– i chrztem...ochrzczeni - i chrztem...ochrzczeni będziecie	SBDN35/Cwsz
	22:13	– weźmijcie go, a	SB/C(D)wks
	23:14	– cały werset	SBDN35/wks
	24:42	+ którego **dnia** Pan wasz przyjdzie	SBD/wle
	25:6	– idzie	SBCDN35/wsz
	25:13	– której Syn Człowieczy przyjdzie	P35SABCD/wle
	27:35	– aby się wypełniło...los miotali	SABD/wle
Mar	3:29	+ ale winien jest **grzechu wiecznego**	SB(CDF)/Awsz
	4:24	– którzy słuchacie	SBC/Awks
	6:11	– zaprawdę...miastu onemu	SBCDF/Awks
	7:8	– umywanie konewek...rzeczy czynicie	P45SBF/(A)(D)wsz
	9:24	– ze łzami	P45SABCF/Dwsz
	9:31	+ **po trzech dniach** zmartwychwstanie (Wydaje się, że Marek miał na myśli „po trzech dniach" w znaczeniu „za trzy dni" lub „trzeciego dnia". Porównaj 1 Król 18:9-10, gdzie hebrajskie wyrażenie „przy dokończeniu trzeciego roku" musi oznaczać mniej niż pełne trzy lata później - przyp. autora)	SBCD/AFwsz
	9:38	– który nie chodzi za nami	SBC(DF)/A
	9:44	– cały werset	SBCF/ADwsz
	9:45	– w ogień nieugaszony	SBC/ADFwsz
	9:46	– cały werset	SBCF/ADwsz
	9:47	+ wrzuconym być do **piekła**	SBDF/ACwks
	10:21	– wziąwszy krzyż	SBCD/(A)Fwks
	10:29	– albo żonę	SBDF/ACwsz
	10:34	+ ale **po trzech dniach** zmartwychwstanie (Porównaj przypis do Mar 9:31)	SBCD/AFwsz
	11:26	– cały werset	SBF/AC(D)wsz
	12:23	– gdy powstaną	SBCDF/Awsz
	13:11	– ani o tem myślcie	SBDF/Awks
	15:28	– cały werset	SABCD/wle
	16:9-20	– wszystkie te wersety	SBnkt/ACD(F)wks
Łuk	2:5	+ z Maryją **poślubioną mu**, która była	SBCDF/(A)wsz
	2:33	+ **Józef** i matka jego	SBDF/Awks

	2:40	– w Duchu	SBDF/Awsz
	2:43	+ a tego nie wiedzieli **rodzice jego**	SBDFwks/AC
	5:38	– a tak oboje bywają zachowane	P4SBF/ACDwsz
	5:39	+ mówi: Stare **dobre** jest	P4P75^SBF/ACwsz
	8:45	– a ty mówisz: Kto się mnie dotknął	P75SB/ACDFwsz
	9:35	+ Syn mój **wybrany**	P45P75SB/ACDFwsz
	9:54	– jako i Eliasz uczynił	P45P75SB/ACDFwks
	9:55	– i rzekł...jakiegoście ducha	P45SABCF/Dwks
	9:56	– Albowiem Syn...ale zachować	P45P75SABCDF/wks
	11:4	– ale nas zbaw ode złego	P45^P75SB/ACDFwks
	16:9	+ aby, gdy **to ustanie**	P75SABD/(F)wks
	17:36	– cały werset	P75SABFN26/Dwks
	24:42	– i plastr miodu	P75SABDF/wsz
Jan	1:18	+ on jednorodzony **bóg**	P66P75SBC/Awsz
	3:13	– który jest w niebie	P66P75SBN113/Awsz
	3:15	– nie zginął, ale	P36^P66P75SB/Awks
	4:42	– Chrystus	P66P75SBC/ADwsz
	5:3	– którzy czekali poruszenia wody	P66P75SABC/Dwsz
	5:4	– cały werset	P66P75SBCD/Awsz
	5:16	– i szukali jakoby go zabili	P66P75SBCDF/Awks
	6:69	+ żeś ty jest **święty** Boży	P75SBCDF/wks
	7:53-8:11	– wszystkie te wersety	P66P75SA^BC^FN29/Dwks
	8:59	– przechodząc przez...uszedł	P66P75SBDF/ACwsz
	9:4	+ **musimy** sprawować sprawy onego	P66P75SBDF/ACwsz
	9:35	+ w Syna **Człowieczego**	P66P75SBDF/Awsz
	10:13	– A najemnik ucieka	P45P66P75SBDF/Awsz
	10:26	– jakom wam powiedział	P75SBF/P66ADwks
	10:38	+ abyście poznali i **wiedzieli**, żeć	P45P66P75BF/(S)Awks
	12:25	+ duszę swoją, **traci ją**	P66P75SBF/ADwsz
	13:32	– A ponieważ Bóg uwielbiony jest w nim	P66SBCDF/Awks
	14:3	+ **ponieważ** idę, abym wam	SABCDF/P66wks
	16:16	– bo ja idę do Ojca	P5P66SBDF/AN68wsz
Dz.Ap	2:1	– jednomyślnie	SABC(D)/wks
	2:30	+ przysięgą z owocu biódr jego posadzić na	P74^SABC/Dwsz
	2:31	+ iż nie **został** w piekle	P74SABCD/wsz
	4:25	+ Któryś ustami **ojca naszego** Dawida przez Ducha Świętego powiedział	P74SAB/wle
	6:3	– Świętego	P8P74SBD/ACwsz
	8:37	– cały werset	P45P74SABC/wle
	9:5-6	– trudno tobie...A Pan do niego + ty prześladujesz, **lecz** wstań	P45^P74SABC/nkt
	9:31	+ A tak **zbór**...miał...rozmnażał się	P74SABC/wks
	10:30	+ Przed czterema **dniami** aż do tej godziny dziewiątej modliłem się	P74SABC/P50(D)wsz
	13:19-20		

		+ rozdzielił między nie onę ziemię ich około czterysta i pięćdziesiąt lat, a potem dawał im sędziów	P74SABC/(D)wsz
	13:32	+ wypełnił dziatkom **naszym** wzbudziwszy	P74SABCD/wsz
	13:42	+ wychodzili, prosili ich, aby i w drugi	P74SAC(BD)/wle
	15:24	– a mówiąc, że się musicie obrzezać i zakon zachowywać	P33P45^P74SABD/Cwsz
	15:34	– cały werset	P74SAB/CDwks
	17:26	+ I uczynił z **jednego**	P74SAB/Dwks
	18:5	+ ściśniony był **słowem** Paweł	P74SABD/wks
	18:21	– koniecznie ja muszę...obchodzić, lecz	P74SAB/(D)wks
	20:24	– z radością	P41P74SABD/Cwsz
	20:28	+ nabył przez krew **swego [Syna]**	P74SABCD/wle
	21:25	– aby nic takowego nie zachowywali, tylko	P74SAB/CDwks
	22:9	– i polękali się	P74SAB/Dwks
	23:9	– nie walczmyż z Bogiem	P74SABC/wks
	24:6-8	– według zakonu...iść do ciebie + któregośmy też **pojmali**, od którego się	P74SAB/wks
	28:29	– cały werset	P74^SAB/wks
Rzym	3:22	– i na wszystkie	P40SABC/Dcwks
	4:19	– nie (przed słowem „patrzał")	SABC/Dcwks
	6:12	+ żebyście posłuszni byli pożądliwościom jego	(P46)SABC(Dc)/wks
	9:28	– w sprawiedliwości; sprawę zaiste skróconą	P46^SAB/Dcwks
	11:6	– a jeźli z uczynków...nie był uczynkiem	P46SACDc/(B)wsz
	14:6	– a kto nie przestrzega dnia Panu nie przestrzega	P46SABCDc/wsz
	14:9	– i powstał	SABC/(Dc)wks
1 Kor	5:7	– za nas	P11SABCDc/wsz
	6:20	– i w duchu waszym, które są Boże	P46SABCDc/wks
	7:3	+ Mąż niech żonie **[to, co jej się]** należy oddaje	P11P64SABCDc/wsz
	7:5	– do postu i	P11^P64SABCDc/wks
	7:39	– zakonem	P15P64SABCDc/wsz
	9:20	+ jakobym był pod zakonem, **nie będąc pod zakonem**, abym tych	(P64^)SABCDc/wks
	10:28	– albowiem Pańska jest ziemia i napełnienie jej	(P64)SABCDc/wks
	11:24	– Bierzcie, jedzcie	P46SABCDc/wks
2 Kor	1:10	+ i jeszcze **wyrwie**	P46SBC/wks
	4:14	+ i nas wzbudzi z **Jezusem**	P46SBCDc/wks
Gal	3:1	– abyście prawdzie nie byli posłuszni	SABDc/Cwsz
	3:1	– i między wami	SABC/Dcwks
	3:17	– względem Chrystusa	P46SABC/DcFcN176wsz
	4:26	+ jest matką **nasza**	P46SBCDc/Awsz

	5:1	+ **Ku wolności nas Chrystus wyswobodził; stójcie tedy**, a nie poddawajcie się...	SABC(Dc)/wks
Efz	5:9	+ Bo owoc **światłości** zależy	P49SABDc/P46wks
	5:21	+ w bojaźni **Chrystusowej**	P46SAB(Dc)/wle
	5:30	– z ciała jego i z kości jego	P46SABN48/Dcwsz
Filip	3:16	+ czegośmy doszli **jednakoż** postępujmy	P16P46SABFc?(Dc)wks
Kol	2:11	+ zewlekłszy **cielesne** ciało przez obrzeskę Chrystusową	P46SABCDc/wks
	2:18	+ aniołów, których widział, wdaje	P46SBDcFc/Cwsz
	3:17	+ dziękując Bogu Ojcu	P46^SABC/DcFcwsz
1 Tes	4:1	+ Bogu się podobać, **jak i postępujecie**, abyście tem więcej ...	SABDc/wks
2 Tes	2:4	– jako Bóg	SABDc/wks
1 Tym	1:17	– mądremu	SADc/wsz
	3:16	+ pobożności, **który** objawiony jest	S(A^C)(DcN61)/wsz
2 Tym	4:14	+ wyrządził; **odda** mu Pan	SACDc/wle
Żyd	7:21	– według porządku Melchizedekowego	P46SBC/ADcwsz
	10:34	– mego ze mną	(P46)ADc/Swks
Jak	4:4	– Cudzołożnicy i	SAB/wsz
	5:16	+ przed drugimi **grzechy**, a módlcie się	SAB/wle
1 Piotr	3:8	+ miłosierni i **pokorni**	P72SABC/wle
	3:13	+ jeślibyście dobrego **gorliwcami** byli	P72SABC/wks
	3:14	+ ale **Chrystusa** Pana poświęcajcie	P72SABC/wks
	3:18	+ za grzechy **umarł**, sprawiedliwy	P72SAC^wks/B
	4:14	– który względem nich...bywa uwielbiony	P72SBA/wks
1 Jan	5:7-8	– na niebie: Ojciec...świadczą na ziemi:	SAB/nkt
	5:13	– i abyście wierzyli w imię Syna Bożego.	SAB/wks
Juda	1:3	+ pisał o **naszym** społecznym zbawieniu	P72SABC^/wle
	1:4	+ i samego się **Władcy** i Pana naszego	P72SABC/wle
	1:25	– mądremu	P72SABC/wle
Obj	1:5	+ umiłował, i **uwolnił** nas z grzechów	P18SAC/M2053wks
	1:6	+ uczynił nas **królewskimi** kapłanami	P18SACM2053/wle
	1:11	– Jam jest Alfa i Omega, on pierwszy i ostatni; a	SACM2053/wle
	1:11	– które są w Azji	SACM2053/żad
	2:5	– rychło	SACM2053/wsz
	2:13	+ ostry; (13) **Wiem** gdzie mieszkasz	P43^SACM2053/wsz
	2:15	+ naukę Nikolaitów **podobnie** (16) Pokutujże	SACM2053/wle
	2:20	– nieco	ACM2053wks/S
	2:22	+ nie pokutowali z uczynków **jej**	SCM2053wks/A
	3:18	– wzrok naprawiającą	SACM2053/wks
	5:4	– i czytał	SM2053/wle
	5:10	+ I uczyniłeś **ich** Bogu	SAM2053/nkt
	5:10	+ i królować **będą** na ziemi	SM2053(A)/żad
	7:14	+ Panie **mój!** ty wiesz	SCM2053wsz/A

	8:13	+ jednego **orła** lecącego	SAM2053/wle
	9:13	– czterech	P47SAN207M2053/wsz
	11:1	– a Anioł stanął mówiąc:	P47SAM2053/wle
	11:17	– i który masz przyjść	P47SC(AM2053)wle
	12:12	+ Biada ziemi i morzu!	P47^SACM2053/nkt
	13:7	+ wszelkim pokoleniem i **ludem**, i językiem	SACM2053wks/P47
	13:10	– wiedzie	P47S(A)CM2053/nkt
	14:5	– przed stolicą Bożą	P47SAC/żad
	14:12	– tuć są ci	P47ACM2053(S)/wle
	15:2	– nad piętnem jej, i	(P47)SACM2053/wle
	16:5	– Panie	P47SACM2053/żad
	16:7	– drugiego	P47SACM2053/nkt
	16:17	– niebieskiego	P47AM2053/(S)wsz
	18:6	– wam	SAC(M2053)/wks
	18:17	+ sternik, i **każdy płynący na miejsce** i żeglarze	SACN229/wle
	21:10	– wielkie	SAM2053/wks
	21:24	– które będą zbawione	SAM2053/nkt
	22:1	– czystą	SAM2053/wks
	22:5	+ I nocy nie będzie **już**	SAM2053/wks
	22:14	+ część jego z **drzewa** żywota	SAM2053/żad

Lista B (poprawki prawdopodobne)

Mat	5:22	– bez przyczyny	P64^SB/Dwsz
	5:44	– błogosławcie...mają w nienawiści	SB/Dwsz
	5:44	– wam złość wyrządzają i	SB/Dwsz
	6:1	+ abyście **sprawiedliwości** waszej nie czynili	SBDwks/N35
	16:2-3	– Gdy bywa wieczór...tych czasów nie możecie	SB/CDwks
	17:21	– cały werset	SB/CDwsz
	20:16	– albowiem wiele jest wezwanych, ale mało wybranych	SBN35/CDwsz
	24:7	– mory	SBD/Cwsz
	24:36	+ ani Aniołowie niebiescy, **ani Syn** tylko sam Ojciec	SBD/wks
	26:28	– nowego	SBCDF/Awsz
Mar	9:49	– i każda ofiara solą osolona będzie	B(SF)/A(CD)wks
	10:24	– tym co ufają w bogactwach	SB(F)/ACDwsz
	13:8	– i zamięszania	SBD/A(F)wsz
	14:24	– nowego	SBCDF/Awsz
Łuk	1:28	– błogosławionaś ty między niewiastami	SBF/ACDwks
	1:78	+ w których **nawiedzi** nas Wschód	SBF/ACDwsz

	6:48	+ poruszyć bo był **dobrze wybudowany**	P75SBF/ACDwsz
	10:1	+ i drugich **siedemdziesięciu dwóch**	P75BDN181/SACFwsz
	10:17	+ oni **siedemdziesięciu dwóch**	P45P75BD/SACFwsz
	11:2	– nasz, któryś jest w niebiesiech	P75SB/ACDFwsz
	11:2	– bądź wola twoja jako w niebie tak i na ziemi	P45^P75B/(S)ACDFwks
	21:36	+ abyście byli **zdolni** ujść	SB(F)/ACDwsz
	22:43-44	– obydwa wersety	P75ABFN29/SDN26N171wks
	22:68	– ani mnie wypuścicie	P75SBN29/ADFwsz
	23:34	– Tedy Jezus rzekł:...nie wiedzą co czynią	P75BDF/SACN26wsz
	23:45	+ **bo** zaćmiło się słońce	P75SBC^/AF(D)wsz
Jan	20:19	– zgromadzeni	SABDF/wsz
Dz.Ap	18:17	+ tedy porwawszy **oni** wszyscy Sostena	P74SAB/Dwsz
Rzym	7:23	+ mię zniewala **przez** zakon grzechu	SBDc/ACwks
	8:1	+ którzy są w Chrystusie Jezusie / Albowiem	SBCDc/(A)wsz
1 Kor	13:3	+ wydał ciało moje, abym był **chwalony**, a	P46SABnkt/(C)Dcwks
2 Kor	11:3	+ od prostoty i **czystości** onej	P46SB(Dc)/wks
Kol	2:2	+ tajemnicy Boga i Ojca, **która jest Chrystus**	P46B(Dc)nkt/wle
1 Tes	2:7	+ Aleśmy byli **dziecięcy** między wami	P65SBCDcFc^/Awks
2 Tym	4:1	+ i umarłych i w sławnym przyjściu i w królestwie swoim	SACDc/wsz
2 Piotr	3:10	+ które są na niej **odkryte** będą	(P72)SB(C)/AN48wks
Juda	1:22-23	+ A nad niektórymi, **którzy wahają się**, zmiłujcie się, drugich **zbawcie**, z ognia ich wyrywając, **nad niektórymi zmiłujcie się w bojaźni**, mając w nienawiści i suknię	S(AB)/(C)wks
Obj	6:1,3,5,7	– a patrzaj	ACM2053wks/S
	12:28	+ i **stanął** na piasku morskim	P47SAC/M2053wks
	13:7	– Dano jej też...i zwyciężać ich	P47ACM2053/Swks
	15:3	+ o królu **wieków**	P47SCnkt/nkt
	20:5	– a insi z umarłych nie ożyli ażby się skończyło tysiąc lat	SM2053/Awsz
	20:14	+ Tać jest wtóra śmierć, **jezioro ognia**.	SA/M2053wle
	21:24	– cześć	SA/M2053wks
	22:14	+ Błogosławieni, którzy **omyli szaty swoje**, aby mieli prawo	SAM2053/wsz

Lista C (poprawki niepewne)

1 Kor	15:51	+ wszyscyć zaśniemy, ale nie wszyscy przemienieni będziemy, bardzo prędko	SC(A)(Dc)/Bwsz
1 Jan	2:20	+ Świętego, i wiecie wszyscy	SB/ACwsz

Wykaz Rękopisów

Prawa kolumna powyższych trzech list zawiera pobieżny przegląd świadectw najstarszych greckich rękopisów. Rękopisy stanowiące podstawę do proponowanej poprawki wykazane są po lewej stronie **ukośnej kreski („/")**, podczas gdy inne, stanowiące podstawę do tłumaczenia Authorized Version (1611)* znajdują się po prawej stronie kreski ukośnej. Zamieszczony poniżej wykaz skrótów pozwala nam określić manuskrypt, do którego odnosi się dany symbol**. (Zauważcie, że symbole nie są oddzielane przecinkami; tak więc: P16P64SABFcwks oznacza manuskrypty o następujących symbolicznych oznaczeniach: P16, P64, S, A, B, Fc, i większość znacznie późniejszych rękopisów.) Uwzględniane są tylko wersje oryginalne wczesnego przepisywacza, a nie jego korektorów. Nawiasy oznaczają niewielką różnicę w zapisie manuskryptu, do którego się odnoszą. **Znakiem „^"** oznaczono zapis wywnioskowany w brakującym miejscu rękopisu. Należy zwrócić uwagę, że świadectwo kilku starożytnych manuskryptów ma większą wartość niż łączne świadectwo setek znacznie późniejszych rękopisów.

Podczas przygotowywania niniejszego opracowania zostało uwzględnionych wiele innych rękopisów greckich i wczesnych tłumaczeń. Przy ocenianiu wartości niektórych fragmentów ich świadectwo odgrywa istotną rolę, jak na przykład w Mat 16:2-3 i Obj 20:5. Nie było jednak celowym wykazywać je tu wszystkie, ponieważ dla badacza Pisma Świętego istotne znaczenie ma właściwie sama zmiana. (Zainteresowanych czytelników odsyłamy do książki Frederica Kenyona pt. „Our Bible and the Ancient Manuscripts" - Nasza Biblia i starożytne manuskrypty - i do krytycznych wydań greckiego Nowego Testamentu, takich jak Nestlego-Alanda wydany przez BiZTB, czy też starych wydań Tischendorfa.)

Przykład: „Aleć ja wam powiadam: Miłujcie nieprzyjacioły wasze i módlcie się za tymi, którzy prześladują was" to tekst Mat 5:44 (w języku greckim) w manuskryptach Synaickim i Watykańskim #1209 (S i B) z IV wieku. Manuskrypt Freer (F) i prawie wszystkie rękopisy późniejsze niż VI w mają tekst taki jak AV-1611***. Podobnie Kodeks Bezy (D) (z tym, że ma on „którzy takze prześladują was" zamiast „którzy wam złość wyrządzają i prześladują was"). Przeglądając krytyczne wydania przekonamy się, że tłumaczenia koptyjskie (staroegipskie) zgadzają się z Kodeksem Watykańskim #1209; natomiast wiele tłumaczeń syryjskich zgadza się z manuskryptem Freera. Tłumaczenia łacińskie wykazują tylko niewielkie różnice. W Ewangelii Mateusza S i B są ogólnie wierniejsze niż D i F, a znacznie pewniejsze niż większość manuskryptów późniejszych. Ponieważ tedy świadectwo wszesnych tłumaczeń jest mieszane należy stwierdzić, że wersja tekstu krótszego jest lepsza. Niemniej jednak manuskrypty stanowiące podstawę do krótszej wersji są zbyt rzadkie, aby być pewnym. Przeto poprawka do Mat 5:44 umieszczona jest na Liście B: poprawki prawdopodobne.

* Biblii Gdańskiej w odniesieniu do tekstu polskiego (przyp. tłum.).

** Symbole te oparte są na terminologii używanej przez Gregory Alanda w krytycznych wydaniach NT. Jedyne różnice to: Dc zamiast D2 (czasem manuskrypt ten jest oznaczany D dla Listów), F zamiast W, Fc zamiast I, N26 zamiast 026, N29 zamiast 029 itp., M2053 zamiast 2053 (przyp. tłum.).

*** i Biblia Gdańska (przyp.tłum.).

Można zauważyć, że jedynie w wykazanych poniżej miejscach występują istotne różnice pomiędzy niniejszym opracowaniem a krytycznymi uwagami Alanda, 1966: (A) Dz.Ap 10:30, 13:19-20, 17:26, 24:6-8. (B) Mat 16:2-3, 1 Tes 2:7, Obj 13:7, 15:3, 20:5. (C) 1 Kor 15:51.

Uwaga: Conybeare i wielu innych sugerują, że w Mat 28:19 należy czytać: „w moim imieniu" zamiast „w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego". Oparte jest to na ważkich świadectwach literatury patrystycznej, praktyki historycznej i dowodach wewnętrznych. Nie ma jednak wystarczających podstaw w rękopisach, aby w uzasadniony sposób umieścić tę poprawkę na naszych listach. SBDN74 mają w tym miejscu ten sam znany nam tekst, podobnie wszystkie inne rękopisy greckie i tłumaczenia. Satysfakcjonujące rozwiązanie tego problemu musi poczekać na odkrycie innych starożytnych manuskryptów.

Symbol	Wiek	Nazwa	Zawartość
Papirusy			
P4	**III-IV**		**Łuk 1-6***
P5	**III**	**Oxy.208, 1781**	**Jan 1,16,20**
P8	**IV**		**Dz.Ap 4-6**
P11	**VII**		**1 Kor***
P13	**III-IV**	**Oxy.657**	**Żyd 2-12**
P15	**III-IV**	**Oxy.1008**	**1 Kor 7-8**
P16	**III-IV**	**Oxy.1009**	**Fil 3,4**
P18	**III-IV**	**Oxy.1079**	**Obj 1**
P33	**VI**		**Dz.Ap 15**
P35	**IV?**	**PSI 1**	**Mat 25**
P36	**VI**	**PSI 3**	**Jan 3**
P37	**III-IV**		**Mat 26**
P40	**?**		**Rzym 1-9***
P41	**VIII**		**Dz.Ap 15**
P43	**VI-VII**		**Obj 2,15-16**
P45	**III**	**Chester Beatty 1**	**Mat-Dz.Ap***
P46	**pocz.III**	**Chester Beatty 2**	**Rzym-2 Tes, Żyd**
P47	**koniec III**	**Chester Beatty 3**	**Obj**
P49	**koniec III**		**Ef 4-5**
P50	**VI-V**		**Dz.Ap 8,10**
P52	**pocz.II**		**Jan 18**
P64	**ok.200**		**Mat 3,5,26**
P65	**III**	**PSI 1373**	**1 Tes 1-2**
P66	**ok.200**	**Bodmer 2**	**Jan**
P69	**III**	**Oxy.2383**	**Łuk 22**
P72	**III-IV**	**Bodmer 7-8**	**1,2 Piotr, Juda**
P74	**VI-VII**	**Bodmer 17**	**Dz.Ap, 1 Piotr - Juda***
P75	**pocz.III**	**Bodmer 14-15**	**Łuk - Jan***

* oznacza, że w manuskrypcie brakuje wiele fragmentów

Kodeksy Uncjalne

S	**IV**	**Synaicki**	**Mat - Obj**
A	**V**	**Aleksandryjski**	**Mat - Obj**
B	**IV**	**Watykański #1209**	**Mat - 2 Tes, Żyd**
C	**V**	**Efrema**	**Mat - Obj***
D	**V-VI**	**Bezy**	**Mat - Dz.Ap**
Dc(D)	**VI**	**Claromontanus**	**Rzym - Żyd 2**
F(W)	**IV-V**	**Freer 3**	**Mat - Jan**
Fc(I	**VI?**	**Freer 2**	**1 Kor - Żyd**
N26	**V**		**Łuk - Jan***
N29	**V**	**Borgianus**	**Łuk - Jan***
N35	**V-VI**		**Mat***
N48	**V**	**Watykański #2061**	**Dz.Ap - 3 Jan***
N61	**V?**		**1 Tym 3,4,6**
N68	**V**		**Jan 13,16**
N113	**V**		**Łuk - Jan***
N165	**V**		**Dz.Ap 3-4**
N170	**V-VI**	**Oxy.1,,**	**Mat 6**
N171	**IV**	**PSI 2,124**	**Łuk 22**
N176	**IV**	**PSI 251**	**Gal 3**
N181	**IV**		**Łuk 9-10**
N207	**IV**	**PSI 1166**	**Obj 9**
N229	**VIII.**	**(PSI 1296b)**	**Obj 18,19**

Kodeksy minuskułowe

M2053	**XII-XIII**	**(Aecumenius)**	**Obj**

Świadectwo setek późniejszych manuskryptów streszczono w następujący sposób:

żad - żaden lub kilka
nkt - tylko niektóre
wle - wiele, ale nie większość
wks - ponad połowa, ale wiele ma inaczej
wsz - prawie wszystkie, ale kilka może mieć inaczej

Znanych jest blisko 3000 greckich manuskryptów. Bodaj najlepszym z nich i prawie kompletnym jest B, zaraz za nim znajduje się S. A jest bardzo dobry w listach, a C w Objawieniu. Wartość C i F jest bardzo zmienna. Wśród ważniejszych papirusów P66, P72 i Chester Beatty są w pewien sposób gorsze od B oraz S, natomiast P74 (sic) i P75 mają porównywalną wartość. Jednak żaden ze znanych manuskryptów nie jest idealny.

Lista D

Spis Tematów biblijnych - Nieprawdziwe Ustępy NT

Dodatek do wydania polskiego

Mat	6:25	– albo cobyście pili	S/BF
	23:35	– syna Barachyjaszowego	S
	24:31	+ z trąbą **wielką**, i zgromadzą	SF/B(D)
	28:19	– tedy	S(D)
Mar	9:29	– i przez post	SB/P45ACDF
	14:30	– dwakroć	SD/C
	14:68	– a kur zapiał	SBF/ACD
	14:72	– powtóre	SC/ABDF
	14:27	– dwakroć	SCF/AB
Łuk	18:11	– sam u siebie	S/P75AB(D)F
Jan	3:13	– który jest w niebie	P66P75SBF/A
	7:53-8:11	– wszystkie te wersety	P66P75SA^BC^F/D
	21:25	– cały werset	S
Dz.Ap	6:8	+ pełen **łaski** i mocy	SABC
	18:5	+ ściśniony był **słowem** Paweł	P74SABD
Rzym	8:26	– za nami	SABD/C
1 Kor	2:1	+ opowiadając wam **tajemnicę Bożą** (2) Albowiem	P46^SAC/BD
Gal	5:19	– cudzołóstwo	SABC/D
	5:21	– mężobójstwo	P46SB/ACD
1 Tym	4:12	– w duchu	SACD
	6:5	– odstąpże od takich	SAD
2 Tym	3:3	– bez przyrodzonej miłości	S/(D)
Żyd	12:18	+ do ognia gorejącego, **który** się da dotknąć i do wichru	P46SAC/D
	12:20	– albo pociskiem przebite	P46SAC
2 Piotr	1:1	+ sprawiedliwość **Pana** naszego	S/B
1 Jan	3:16	– Bożą	SAB
Obj	10:6	– i morze, i to, co w niem jest	SA
	18:22	– wszelkiego rzemiosła	SA
	22:3	– więcej	S/A

Dodatek B

Historia wydań drukowanych tekstu greckiego NT

Oryginały Pism Nowego Testamentu zostały zapisane na bardzo nietrwałych materiałach i nie zachowały się do naszych czasów. Pierwsze znane nam rękopisy fragmentów NT pochodzą z II w. po Chr., zaś kodeksy zawierające całość NT pochodzą dopiero z IV w. po Chr. W wielu miejscach poszczególne rękopisy różnią się między sobą, toteż niełatwo jest zadecydować, który z manuskryptów zawiera poprawny tekst. Każdy czytelnik Biblii jest świadomy różnic, jakie występują między poszczególnymi tłumaczeniami Biblii na język polski. Różnice te nie zawsze wynikają z innego zrozumienia tekstu przez tłumacza, ale zależą też od tego, który z tekstów greckich był użyty jako podstawa tłumaczenia. Tłumacze nie korzystają oczywiście z manuskryptów, lecz posługują się drukowanymi wersjami NT, będącymi już kompilacją różnych manuskryptów.

Na przestrzeni ostatnich pięciu wieków miał miejsce ogromny postęp w zakresie wiedzy na temat starożytnych manuskryptów. Szczególnie w ostatnich dwóch stuleciach dokonano wielu odkryć archeologicznych w tej dziedzinie. Stąd też tekst grecki obecnie uznawany za poprawny różni się w wielu miejscach od tego, który był podstawą do tłumaczeń renesansowych, w tym Biblii Gdańskiej. W związku z tym zamieszczamy krótki szkic historyczny o rozwoju wydań drukowanych tekstu greckiego.

Pierwsze wydanie całego NT przygotował do druku Francis Ximenes de Cisneros 10 stycznia 1514 r. Jednakże na skutek opóźnienia w wydaniu tej publikacji (ukazała się ona dopiero w 1520 r.) palma pierwszeństwa przypadła Erazmowi z Rotterdamu. Wydał on swój grecko-łaciński NT w 1516 r. Korzystał on jedynie z kilku późnych, średniowiecznych rękopisów greckich o niewielkiej wartości krytycznej. Końcowe fragmenty NT, których brakowało w manuskryptach dostępnych Erazmowi, zostały przez niego przetłumaczone z łacińskiej Vulgaty. Z tych to powodów jego tekst zawiera wiele dopisków nanoszonych przez starożytnych kopistów ksiąg NT.

W latach 1546-50 r. Robert Stephens trzykrotnie wydaje grecki NT, który stanowi wynik porównania około 15 manuskryptów, jednakże nie różni się on prawie wcale od tekstu Erazma. Ten właśnie tekst grecki stał się podstawą pierwszych polskich tłumaczeń NT, w tym Biblii Gdańskiej. Ten również tekst, z niewielkimi poprawkami wydany w 1624 r. przez Elzevira, zyskał miano Textus Receptus.

Przez około 150 lat Textus Receptus był jedynym uznawanym tekstem greckim. Dopiero XIX w. przynosi nowe badania nad tekstem NT. W latach 1775-1806 powstaje tekst Griesbacha, uwzględniający znaczną ilość manuskryptów o większej wartości krytycznej. Istotnym osiągnięciem Griesbacha było podzielenie greckich rękopisów na trzy rodziny, aleksandryjską, zachodnią i bizantyjską, i potraktowanie każdej z rodzin manuskryptów jako oddzielne świadectwo.

W latach 1842-50 powstał tekst Lachmanna, którego głównym założeniem było uwzględnianie jedynie najstarszych manuskryptów. Stąd też liczba rękopisów, na których opierał się Lachmann, była bardzo niewielka, w niektórych miejscach NT były to 3 rękopisy, w niektórych 2, a w Objawieniu tylko jeden. Lachmann uwzględnił też świadectwo wczesnych łacińskich tłumaczeń i świadectwo ojców kościoła.

Po odkryciu Kodeksu Synaickiego Tischendorf drukuje kilka wydań swojej wersji tekstu greckiego NT. Jego tekst oparty jest również na świadectwach najstarszych manuskryptów, lecz uwzględnia dodatkowo nowo odkryty kodeks z klasztoru św. Katarzyny na Synaju.

Po Tischendorfie powstaje cała gama różnych tekstów NT na podstawie badań takich naukowców, jak Tregelles, Alford, czy Wordsworth.

XX w. przyniósł istotne postępy w odkryciach archeologicznych, które zaowocowały między innymi udostępnieniem badaczom tekstu greckiego bardzo starych papirusów, zawierających fragmenty NT. Odkrycia te zostały uwzględnione w pracy Eberharda Nestlego, którego tekst po kolejnych poprawkach, szczególnie w wydaniu i opracowaniu Alanda, stał się obecnie podstawowym tekstem używanym do wszystkich tłumaczeń NT na języki współczesne. Z tego wydania korzystali też tłumacze Biblii Warszawskiej (tzw. Nowy Przekład) i Biblii Tysiąclecia.

Objaśnienia

1. Skróty ksiąg NT:	Mat, Mar, Łuk, Jan, Dz.Ap, Rzym, 1,2 Kor, Gal, Ef, Fil, Kol, 1,2 Tes, 1,2 Tym, Tyt, Filem, Żyd, Jak, 1,2 Piotr, 1-3 Jan, Juda, Obj
2. Jak czytać tekst	
–	należy pominąć następujący tekst
+	należy czytać następujący tekst
3. W tekście	
[ ]	słowa ujęte w nawiasy kwadratowe są dodane dla lepszego rozumienia sensu
Tłustym drukiem	wyróżniono słowa, które na podstawie świadectwa starych manuskryptównależy zmienić w stosunku do tłumaczenia Biblii Gdańskiej.
(3)	liczbami w tekście oznaczono miejsce gdzie rozpoczyna się następny werset.
4. W wykazie źródeł	
Zobacz	**„Wykaz rękopisów"** Papirusy - P, Kodeksy uncjalne - litery, N, Kodeksy minuskułowe M, żad, nkt, wle, wks, wsz.
/	oddziela manuskrypty stanowiące podstawę do proponowanej poprawki (po lewej stronie) od tych, które mają tekst taki jak AV-1611 (Biblia Gdańska) (po prawej stronie).
()	nawiasami zaznaczono, że tekst w tym manuskrypcie różni się w niewielkim stopniu od podanego.
^	oznacza, że tekst w tym miejscu został zrekonstruowany w brakującym miejscu manuskryptu (po lewej stronie oznaczenia manuskryptu).